ՄՈԳԵՐՈՒ ԵՐԿՐՊԱԳՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՆՈՆՑ ՀԱՒԱՏՔԸ և ՆՈՒԻՐՈՒՄԸ ՄԱՐԴԵՂԱՑեԱԼ ՅԻՍՈՒՍԻ

ՄՈԳԵՐՈՒ ԵՐԿՐՊԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՔՍԱԻՈՐՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՂԱՒՈՐՆԵՐԸ
ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻ
ՄՏԻԿ ԸՆԵԼՈՒ ԻՐԵՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԸ, ՏԵՍՆԵԼՈՎ ՊԱՏԱՀԱԾԸ,
ՓԱՌՔ ՏՈՒԱՒ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՒ ԸՍԱՒ...

“ԱՆՈՆՑ ԽՕՍՔԵՐԸ ԲԱՐԲԱՋԱՆՔ ԹՈՒԵՑԱՆ,
ԵՒ
ՋԵԻՆ ՀԱՒԱՏԱՐ ԱՆՈՆՑ”

Ի՞ՆՉ Է ՁՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՀԱՅ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ

2011

ՋՕՆ

Այս համեստ մեկնաբանութիւնը
կը ձօնեմ
բոլոր հաւատակիցներուս,
որոնք ունին գաղափարը հաւատի,
ճշմարտութեան ու երանութեան,
սակայն անոնց կը պակսի
տեսիլք ու ջերմեռանդութիւն։
Կ՛աղօթեմ,
որ Աստուած բանայ բոլորիս ալ
հոգիին աչքերը,
տեսնելու համար **«երկինքը բացուած»**։

Ալպէռ Նորատունկեան
Յունիս 25, 2011

ՄՈԳԵՐՈՒ ԵՐԿՐՊԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

Մատթէոս Բ.1-12:

«Երբ Յիսուս ծնաւ Հրէաստանի Բեթլեհէմ քաղաքին մէջ, Հերովդէս թագաւորի օրով, արեւելքէն մոգեր եկան Երուսաղէմ և ըսին. «Ո՞ւր է Հրեաներու արքան որ ծնաւ, վասնզի Անոր աստղը տեսանք արեւելքի մէջ և եկանք Անոր երկրպագելու»:

Մոգերը տեսան Անոր "աստղը", ճամբորդեցին հազարաւոր մղոններ ու երբ հասան Հրէաստան, փոխանակ շարունակելու նայիլ աստղին, նայեցան իրենց տրամաբանութեան և հետեւեցան իրենց իմաստութեան, վստահ ըլլալով, որ արքայազն մը ծնած ըլլալու է միայն արքայական պալատի մը մէջ: Մոգերը ձգեցին լուսահեղ աստուածայայտնութիւնը և հետեւեցան իրենց մտածածին իմաստութեան:

Մոգերուն, Հերովդէսին երթալը, մարդկայնօրէն սխալ բայլ մը չէր: Սակայն մոգերը մարդոցմէ չէին յանձնարարուած, այլ՝ երկնային աստղէ մը: Այսօր եւս բազմաթիւ մոգեր (տիտղոսակիր գիտնականներ) առաջնորդուելով աստուածայայտ մտածումներով, փոխանակ հետեւելու սոյն յայտնութիւններուն, մէկդի կը ձգեն խորհուրդի Ակնաղբիւրը, ու կը հետեւին մարդկային մտածումի, մարդկայի՛ն ասութիւններուն ու վարկածներու ուղղութիւններուն:

Այս մոգերը, երկնային լոյսով, հասան մինչեւ Երուսաղէմ, սակայն քիչ մնաց որ իրենց մարդկային իմաստութիւնը զիրենք պիտի ձախողեցնէր և պիտի վրիպեցնէր իրենց թիրա՛խ նպատակէն, եթէ չըլլար մարգարէական կանխահաս գրութիւնները Եսայի մարգարէին կողմէ:

Մոգերը հասան իրենց նպատակակէտին ոչ թէ քաղաքակա՛ն ու արքայական առաջնորդութեամբ, այլ՝ համեստ ու քաղաքական իշխաններու կողմէ հալածուած և սպաննուած մարգարէներու նախատեսութեամբ գրուած աստուածայայտնութեան օգնութեամբը:

Մոգերուն Երուսաղէմ գալը և անոնց երկնային աստղի մը տեսիլքին վկայութիւնը, խռովեցուց բոլոր Երուսաղէմը, Հերովդէս թագաւորը և Հրեաներու կրօնական փաղանգը:

Հրեայ կրօնաւորները, որոնք կը յաւակնէին եղած ըլլալ առանձնաջնորհեալ ժողովուրդ մը, թմրած ու բնացած էին իրենց փառամոլութեան և ազգայնամոլութեան դմբիրին մէջ: Իսկ հեթանո՛ս մոգերու կարծեցեալ անհաւատ կռապաշտութիւնը մղեց Հրեայ ցեղը որ կրկի՛ն կարդայ իրեն ժառանգած աստուածայայտ խօսքերը, որոնք տարիներ առաջ գրուած էին, սակայն թաղուած ներկայ ունայնամիտներու գրադարաններու փոշիին խորը:

Նայինք, թէ աստուածախօս մարգարէները ի՞նչ գրած էին.

«Եւ դուն, Բեթլեհէ՛մ, Յուդայի՛ երկիր. փոքրագոյնը չէս
Յուդայի իշխաններու մէջ. վասնզի քեզմէ իշխան մը պիտի
ելլէ ինձի համար, որ պիտի հովուէ իմ ժողովուրդս Իսրայէլի»:

Վերոյիշեալ մարգարէական խօսքերը կայծակնահար ըրին մոգերը, որոնք վերադարձան դիտելու և գտնելու զիրենք առաջնորդող աստղը, ոչ թէ մարդկայի՛ն իմաստութեան մէջ, այլ երկնային յայտնութեամբ՝ աստուածալոյս առաջնորդութեան մէջ: Եւ ահա «Այն աստղը զոր տեսած էին արեւելքի մէջ, առաջ-

նորդեց զիրենք, մինչեւ որ եկաւ կեցաւ այն տեղւոյն վրայ, ուր կը գտնուէր Մանուկը: Երբ աստղը տեսան՝ չափազանց ուրախացան: Եւ երբ տունը մտան՝ տեսան Մանուկը իր մօրը՝ Մարիամի հետ, և երեսի վրայ իյնալով՝ երկրպագեցին Անոր. ապա բանալով իրենց արկղերը՝ Անոր ընծայեցին իրենց նուէրները՝ ոսկի, կնդրուկ և զմուռս»:

Մոգերը, մինչեւ որ չփոխեցին իրենց հայեցակէտը, իրենց նախապաշարումները և իրենց մտածածին իմաստութիւնը, կարելի չեղաւ գտնել և տեսնել երկնատեսիլ աստղին բացատրութիւնը, իմաստը և պատմական առաքելութիւնը: Մոգերը (գիտնականները) կը կատարեն իրենց խոստովանանքը ըսելով. «Երբ տեսան աստղը՝ չափազանց ուրախացան»:

Այս մոգերը (տիտղոսակիր գիտնականները) իրենց եկած ճամբով չվերադարձան տուն, այլ՝ «ուրիշ ճամբով գացին իրենց երկիրը»:

Ինչո՞ւ «ուրիշ ճամբով» գացին իրենց երկիրը: Իւրաքանչիւր մարդ արարածը կը ջանայ գտնել Յիսուս Քրիստոսը ի՛ր գիտցած ճամբով: Թէեւ կը դեգերին, կը շփոթին և կը կորսընցընեն իրենց ճամբան, սակայն երբ կը գտնեն իրենց փնտռած Յիսուս Քրիստոսը, այնուհետեւ կը գտնեն նաեւ նո՛ր «Ճամբան, Ճշմարտութիւնը և Կեանքը» ու կ՛ապրին ուրի՛շ տարբեր կեանք մը:

Մոգերուն հարցը միայն Յիսուս մանուկը գտնելը չէր, այլ՝ Զայն իրենց սրտին մէջ յաւերժօրէն գահակալե՛լն էր:

1. Հերովդէս թագաւորն ալ ուզեց տեսնել Աստուծոյ Մարդեղացեալ Որդին: Ինչո՞ւ և ի՞նչ նպատակով և ծրագիրով ան ուզեց տեսնել Զայն: Ան ուզեց տեսնել, ո՛չ թէ ծնրադրելու և Անոր հաւատալու և աշակերտելու համար, այլ՝ սպաննելու համար Զայն, որովհետեւ Հերովդէս Զայն նկատեց որպէս մրցակից մը իր գահին: Խեղճ Հերովդէս չէր գիտեր թէ Յիսուս ձգած էր Իր երկնային գահը, ու եկած աշխարհ ցոյց տալու երկնաւոր Հօր սէրն ու փրկութիւնը Հերովդէսի նման մեղաւորի մը:

2. Հրեայ կրօնաւորներն ու Հին Կտակարանի բարեպաշտները որոնք գոց ըրած էին Մովսէսի գրութիւնները և մարգարէներու նախատեսութիւնները, սակայն չէին իրացուցած անոնց ոսկեղէն իմաստն ու ոչ ալ անոնց այժմէական մեկնաբանութիւնները: Յիսուսի ժամանակակից կղերներն ալ շուրի նման հետեւեցան Յիսուսի: Զինք բնաւ առանձինն չձգեցին, և իբր աշակերտ անոնք չհետեւեցան Յիսուսի, այլ որպէս հաւատաբննիչներ որոնք պիտի դառնային նաեւ Անոր դահիճները:

Ո՞ւր էին այս կրօնաւորները որոնք ցոյց տուին մոգերուն Յիսուսի ծննդավայրը, սակայն իրենցմէ ո՛չ մէկը ունեցաւ հետաքրքրութիւնը ընկերանալու մոգերուն...: Ո՞ւր էին Մովսէսի աշակերտները, որոնք կը սպասէին Մեսիայի մը գալուն, սակայն բա՛յլ մը իսկ չառին երթալու և տեսնելու և հիւրասիրելու իրենց դարերու երազը եղող Որդին Աստուծոյ:

Մենք Հայերս ալ կը պարծենանք 1,700-ամեակով և Աստուածաշունչի թարգմանութեամբ: Սակայն մեզմէ քանի՞ հոգի կը կարդայ Աւետարանները այսօր: Քանի՞ հոգի 1,700-ամեակը կը դիտէ **հոգեւոր աչքերով,** պարծենալու մեր հաւատքին: Մենք Հայերս ալ փոխանիրած ենք մեր հոգեւոր ժառանգութիւնը՝ հաւատքը, ազգայի՛ն փառամոլութեան, ազգայի՛ն հպարտանքի և ազգայի՛ն պաշտամունքի: Զդատե՛նք հրեայ կրօնաւորները: Միթէ մենք անոնցմէ տարբե՞ր ենք

այսօր: Ինչո՞վ կը տարբերինք դրամապա՛շտ Հրեաներէն: Մեր այս կեանքի ճանապարհորդութեան ընթացքին գտա՞ծ ենք Յիսուս Փրկիչը, հզօր Յարուցեալը որ ասպարէզ կը կարդայ աշխարհի թագաւորներուն և բոլոր բաղաքակրթութիւններուն ըսելով.

«Ինծի տրուած է ամէն իշխանութիւն երկնքի մէջ և երկրի վրայ. ինչպէս Հայրը ղրկեց զիս, ես ալ ձեզ կը ղրկեմ»:

Ինքնակո՞չ բարոզիչներ և կղերականներ ենք մենք, թէ Անոր կողմէ և Անոր Հոգիով ղրկուածներ: Մահն ու գերեզմանը յաղթահարող Քրիստոս Էմմաուսի ճամբորդներուն և մեզի կ՛ըսէ.

Եւ սկսելով Մովսէսէն ու բոլոր մարգարէներէն՝ կը բացատրէր անոնց այն բոլորը, ինչ որ գրուած էր Իր մասին գրուածքներուն մէջ: Երբ մօտեցան այն գիւղին ուր կ՛երթային, Յիսուս պատճառ բռնեց թէ Ինք աւելի հեռու տեղ մը պիտի երթար: Իսկ երկու ճամբորդները ստիպեցին Անոր և ըսին. «Մեր հով գիշերէ, որովհետեւ արդէն իսկ իրիկուն է և կը մթննայ»: Եւ Յիսուս ներս մտաւ գիշերելու համար այնտեղ անոնց հետ: Եւ երբ Ան սեղան նստաւ անոնց հետ, առնելով հացը՝ օրհնեց, կտրեց ու տուաւ անոնց: Եւ անոնց աչքերը բացուեցան ու ճանչցան զինք, բայց Յիսուս անոնց աչքերէն աներեւոյթ եղաւ:

Յիսուս "մեր աչքի՛ն աներեւոյթ" կ՛ըլլայ միայն, ոչ թէ մեզմէ կը հեռանայ: Ան կ՛ուզէ որ մենք հաւատա՛նք Իրեն, հետեւի՛նք Իրեն, կատարե՛նք Իր պատուիրանները և վստահի՛նք Իրեն, հոգ չէ որ Ան աներեւոյթ է մեր մարմնակա՛ն աչքերուն, ոչ մեր հոգեկա՛ն տեսանելիութեան: Ան կ՛ուզէ որ մենք մեր հոգիի՛ն ու սիրտի՛ն մէջ տեսնենք Զինք: Որովհետեւ միայն ա՛յն ատեն կրնանք տեսնել իրապէս և հնազանդիլ, ծառայել և սիրե՛լ Զինք, երբ սիրենք մեր բոլոր նմանները, որոնք Ի՛նք ալ սիրեց:

«Սիրել եղբայրը աւելի մեծ է բան մարգարէութեան շնորհը, աւելի բարձր բան առաքելութեան կոչումը, աւելի պատուական բան մարտիրոսներու պատիւը, և աւելի պատուարժան բան միւս բոլոր առաքինութիւնները» --Ս. Յովհան Մանդակունի (420-490):

Մարդը արարչագործութեան գլուխ գործոցն է, պէտք է փրկել, պէտք է գուրգուրալ և պէտք է սիրել մարդը: Ի՛նչ փառք ու փրկութիւն, բռնել ու չճգել աստուածային բարերար Ձեռքը, այդ հրաշագործ ու ամենասուրբ Ձեռքը, որ գթառատ կու տայ ու կը մոռնայ, կը փրկէ ու կը գոհանայ, կը նախատուի ու կը ներէ, և ցոյց տրուած ապերախտութիւններուն հակառակ՝ չի զըրկեր մեզ Իր աստուածային շնորհներէն ու պաշտպանութենէն:

Մեծագոյն պատուիրանը ըստ Յիսուսի հրահանգին.

«Պիտի սիրես Տէր Աստուածդ քու ամբողջ սրտովդ, քու ամբողջ հոգիովդ և քու ամբողջ մտքովդ և սիրէ ընկերդ քու անձիդ պէս»--Մատթ. ԻԲ.36-39:

Պատուէրը, հաւատալէն աւելի սիրել է: Յիսուսի տուած կարճ և ամփոփ Հաւատոյ Հանգանակը կ՛ըսէ բոլոր հաւատացեալ Քրիստոնեաներուն.

«Ձեր իրար սիրելով է որ մարդիկ պիտի գիտնան թէ դուք Իմ աշակերտներս էք»:
Յով. ԺԳ.35:

ՄԱՔՍԱԽՈՐՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՂԱԽՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅԻՆ ՅԻՍՈՒԻ ՄՏԻԿ ԸՆԵԼՈՒ ԻՐԵՆ

Ղուկաս Ժ.1

Թէեւ մաքսաւորները և մեղաւորները տաճար կամ սինակոկ չէին երթար Աստուած պաշտելու, սակայն կու գային Յիսուսը մտիկ ընելու համար: Փարիսեցիները կ՛ընդվզէին որ Յիսուս կ՛ընդունէր զանոնք ու նաեւ անոնց հետ կ՛ուտէր ու կ՛այցելէր անոնց բնակարանները:

Յիսուս Քրիստոս ինչո՞ւ Իր ժամանակուայ սովորութեան և կենցաղավարութեան չէր հետեւեր: Յիսուս Քրիստոս մարդացաւ ո՛չ թէ ապրելու մարդո՛ց անճնասէ՛ր վարմունքին նման, այլ՝ սորվեցնելու համար մարդկութեան, թէ իրե՛նք ապրելու են Ի՛ր նման: Աստուած Որդին մարդացաւ առաքելութե՛ան մը համար: Մարդկութիւնը այնքա՛ն այլասէրած, տժգունած, հեռացած ու մոռցած էր Ճշմարտութիւնը, Բացարձակը՝ Աստուած, որ ան ընտրած էր կեղծն ու սուտը իրեն համար որպէս ճշմարտութիւն և իրաւունք: Խաւարը ա՛յդքան կուրցուցած էր հաւատացեալ և արդար կարծեցեալներու աչքերը, որ Ճշմարտութիւնն ու Յիսուսի Լոյսը, կղերականներուն աչքերը կը շլացնէր ու Անոր բերած Լոյսէն չէին ախորժեր:

Օրուան կղերականութիւնը կը գործէր ի՛ր շահո՛ւն համար, ի՛ր փառքի՛ն համար: Իր նախորդներէն միայն ա՛յս տեսած էր և իր աչքերը միայն դրամը կը փնտռէր ու դարձած էր անճնասէր և անճնապաշտ, ո՛չ աստուածապաշտ: Յիսուս Որդին այսպիսի՛ աշխարհ մը եկաւ ծանուցանելու Աստուծոյ սէրն ու Հայրութիւնը կորսուած ու գազանաբարոյ մարդկութեան: Սոյն պատճառին բոլո՛ր գիտակցութեամբն էր Յիսուս առաքեց Իր աշակերտները ըսելով.

«Զեզ կը ղրկեմ իբրեւ ոչխարներ գայլերու մէջ:
Ուստի խորագէտ եղէք նման օձերու պէս
և անմեղ աղաւնիներու նման»:
--Մատթ. Ժ.16:

Աղաւնիները իրենց թեւերը երբեք չեն գործածեր ինքնապաշտպանութեան համար, այլ կը վերանան ու կը հեռանան, երբ կը տեսնեն թշնամիին գալը:

Յիսուս Ինք ալ եկաւ գայլերու մէջ որպէս "Գառն Աստուծոյ" սակայն ո՛չ մէկուն ձեռք վերցուց, ո՛չ մէկուն զարկաւ և ոչ մէկուն նզովեց: Նոյնիսկ երբ պարտաւորուեցաւ մաքրել Աստուծոյ տաճարը, սեղաններն ու աթոռները տապալեց ո՛չ թէ մարդիկը խարազանեց:

Իսկ Յիսուսի փոխանորդ կարծուած եկեղեցականները ի՞նչ ըրին կը կարծէք: Աստուած պահէ մեզ այդ հաւատաքննիչ եկեղեցական գահակալներէն: Եւրոպայի կրօնական Հաւատաքննութիւնը որ սկսաւ որպէս հալածանք հերետիկոսներու դէմ, 1184-ին, դարձաւ արիւնալի և անողոք սպանդ ու վերջ գտաւ 1820-ին:

Հերետիկոսները դատելու և պատժելու պաշտօն ունեցող կրօնական անձերողներու ժողով մըն էր: Ոչինչ բան բաւական էր, մէկու մը աղանդաւորութեան մէջ մեղադրելու և այրելու համար: 1184-ին հաստատուած, այս ժողովը գործեց նաեւ Ֆրանսայի հարաւային կողմը. 13 դարու Իտալիոյ և Սպանիոյ մէջ ալ հաւատաքննական առեանններ կային: Նաբոլէոն դադրեցուց հաւատաքննութիւնը 1808-ին, սակայն 1814-ին վերստին հաս-

տատուելով, 1820-ին վերջնականապէս ջնջուեցաւ։

Ղազար Փարպեցի աւելի ուսում ստանալու համար Գիւտ կաթողիկոսի հրամանաւ Հռոմ կը ղրկուի։ Ան երկար տարիներ դեբերած է հռոմէացիի երկիրը ու բազմաթիւ յունարէն գիրբեր հաւաքած է։ Հետեւած է հռետորութեան և ստացած "ճարտասան" տիտղոսը։ Ամուսնացած ու զաւակներ ունեցած է։

Դպրեվանիին ստացած արտաքոյ կարգի ժողովրդականութիւնը, Ղազարի հակառակ եղող աբեղաներու նախանձը շարժեց ու զայն վարկաբեկելու համար ամէն ջանք բանեցուցին։

1. Հաւատքն ու բարոյականը խծբծեցին։
2. "Աղանդաւոր" անուն մը փակցուցին։

Ղազար երբ օրուայ կաթողիկոսին դիմեց, ստացաւ հետեւեալ պատասխանը.

«Ես բեզ տեսնելու անգամ չեմ համարձակիր, որ չ՛ըլլայ թէ մէկը իմանալով, զիս ալ բեզի հետ թաղէ»

--Բաբգէն Կաթողիկոս։

Ղազարի հակառակորդները զայն հանեցին իր պաշտօնէն մերկ և թշնամանօք, զրկելով ամէն ունեցածէն՝ զոր մանկութենէն ի վեր ստացած էր, ու մինչեւ իսկ իր յունարէն գիրբերը չտուին անոր, թէեւ իրենք ալ անկարող էին օգուտ բաղել անոնցմէ, և այն թանկագին ձեռագիրները կը մնային անկիւն մը նետուած՝ կեր ըլլալու ցեցերուն։ Խեղճ գիտնականը հալածուած, գուցէ Հայաստանի սահմաններէն ալ արտաքսուած ապաստանեցաւ Ամիդ։

Եկեղեցւոյ պատմութեան միջնադարը կղերաֆէոտալական իր գերակայող ազդեցութեամբ, շահագործումի և բռնադատումի իր բաղաքականութեամբ կրօնքը շեղեցուց իր իսկական կոչումէն՝ զայն դարձնելով կղերապետական կառոյցի։

Օհան Ոսկեբերան 398-ին Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարք ձեռնադրուեցաւ։ Եկեղեցւոյ բոլոր նուէրները իր անձին չէր ընդունէր, այլ հրամայած էր որ տրուին աղքատներու։ Հայրապետանոցի ծախսերը կրճատեց և աղքատներու ու հիւանդներու գանձանակը աւելցուց։ Մեղաւորները կ՛երաշխաւորէր ըսելով.

«Որչափ ալ իյնաս, դարձեալ կանգնէ՛ և որչափ ալ մեղանչես, դարձի՛ր և զղջա՛, և մեղբերդ կը ներուին։ Եւ եթէ մեղբերով բազում անգամ անօրինանաս, բազում անգամ դարձի՛ր ու զղջա՛ և կը մխիթարուիս»։

Անվեհեր ու անաչառօրէն կը բարոզէր, յանդիմանելով յափշտակողները, ագահները, արծաթասէրներըն ու անողորմները։

398-ին Կ. Պոլսոյ պատրիարք ընտրուեցաւ հակառակ իր կամբին։ Նոյն կորովով ձեռնարկեց նաեւ այս մայրաբաղաբի բարեկարգութեան, որ վէճերով ու անբարոյ կեանբով շատ բան կորսնցուցած էր բրիստոնէական կենցաղէն։ Յատկապէս ապականութիւնը և կրօնական անտարբերութիւնը բոյն դրած էին որբան արբունիբին և հոգեւորականութեան մէջ, նոյնբան ալ բաղաբի բնակչութեան մէջ։ Եւդոբսիա Թագուհին և Աղեբսանդրիոյ Թէոփիլոս պատրիարբը դաւեր նիւթեցին Յովհաննէսի դէմ, որ կը փափաբէր Կ.Պոլսոյ պատրիարբ ըլլալ։ Յովհաննէսի դէմ եղած զրպարտութիւնը այն էր **թէ ան կ՛ընդունի Որոգինէսի գրուածները**։

Երկրորդ՝ թէ եկեղեցիէն շատ անօթներ կ՛անհետանան, իրականութիւնը այն էր, որ հիները ն ու անպետները աղքատներուն կու տար, որոնբ հարկաւոր չէին եկեղեցիին։ Թէոփիլոս վախնալով

ժողովուրդէն, կամեցաւ Յովհաննէսը օրինաւոր աֆսորել: Յովհաննէսը ձերբակալեցին և արտաբսեցին Հայոց Կոկիսոն բաղաբը, որպէսզի ժողովուրդը անոր վերադարձի յոյսը չունենայ: Այն օրը Կոստանդնուպոլսոյ մէջ տեղատարաբ կարկուտ տեղաց, և երկինքէն կրակ իջաւ ու այրեց պատրիարբարանը:

405 թուականի ձմռան Կոկիսոնի մէջ Ոսկեբերան ծանր հիւանդացաւ, գարնան սկիզբը առողջանալով, դարձեալ սկսաւ գրել և բարոզել: Երանելի Յովհաննէս մէկ տարի Կոկիսոնի մէջ մնալով, շատ Հայ աղբատները կերակրեց ոչ այնբան հացով, որբան խօսբով: Երբ սուրբին թշնամիները իմացան, որ ան առողջացած է և հանգիստ կ՛ընէ Կոկիսոնի մէջ, ջանացին այնտեղէն Արաբիսոն ամրոց տեղափոխել: Ոչ ուղիղ ճամբով, այլ ձմրան մէջ: Այդ պատճառով նորոգուեցաւ սուրբին հիւանդութիւնը: Արաբիսոնի մէջ ոսկեգրիչը գրեց.

«Ով որ իր անձին չի վնասեր, անոր ոչ ոք կրնայ վնասել»:

Մեծ հայրապետը տառապէս նահատակուեցաւ, երբ բռնադատուեցաւ ոտբով բալել այդ երկար ճամբան, հիւանդ վիճակին մէջ և կլիմայական ու աշխարհագրական ամէնէն աննպաստ պայմաններու տակ: Ոսկեբերան վախճանեցաւ 407 թուականին Կոմանա բաղաբի մէջ: Ջայն թաղեցին տեղւոյն բահանաներն ու եպիսկոպոսները Քրիստոսի վկայ, Բասիլիոս եպիսկոպոսի գերեզմանին մօտ:

Ահա այսպէ՛ս կը վերջանայ բոլոր բարեկարգիչներու կեանբը, որոնբ հաւատարիմ կը մնան Քրիստոսի բան թէ աշխարհականացած եկեղեցիներու, որոնբ հիմնարկութիւններ են միայն կեղծ աստուածպաշտութեան: Մինչեւ որ մեր եկեղեցիները չմաբրեն Աստուծոյ տունը հեթանոսական հաւատալիքներէ ու գայթակղութիւններէ, մեղաւորներ և մաբսաւորներ ո՛չ պիտի հետաբրբրուին եկեղեցիներով և ո՛չ ալ պիտի գան հաւատբի: Անոնբ հետու պիտի կայնին կեղծիբէ և անմաբրութենէ:

Ինչո՞ւ մեղաւորներն ու մաբսաւորները մօտեցան Յիսուսի ու ոչ տաճարի բահանաներուն, որովհետեւ Յիսուսի մէջ անոնբ տեսան սրբութիւն, ճշմարտութիւն և անկեղծ սէր հանդէպ համա՛յն մարդկութեան: Մաբսաւորնները երբ տեսան Յիսուսի սրբութիւնն ու սէրը հանդէպ աշխարհի, ա՛յն պահուն տեսան նաեւ իրենց անխղճութիւնը, իրենց յափշտակութիւնը Յիսուսի աստուածառաբ Լոյսին մէջ: Հետեւաբար անոնբ զղջացին իրենց մեղբերուն համար և ապաշխարեցին: Յիսուս երբեբ "վայեր" չխօսեցաւ մեղաւորներուն և մաբսաւորներուն, որովհետեւ անոնբ տեսան իրենց սխալը, իսկ կղերական դասը ոչ թէ միայն չտեսաւ Նազովրեցիին սրբութիւնն ու սէրը, այլ՝ ջանաց Յիսուսը չէզոբացնել և սպաննել:

Տնեցիբ տարին անգամ մը կը մաբրեն իրենց տունը աւելորդ և անպետ կարասիներէ և առարկաներէ: Մեր եկեղեցիները բանի՞ տարիէ ի վեր չեն մաբրագործուած, եկեղեցին իր սխալ գործունէութիւններէ, անկանօն հաշիւներէ, անձնակեդրոն նշահադիտումներէ և գայթակղեցուցիչ գործառնութիւններէ:

Արդեօբ ժամանակը հասած չէ՞, որ մենբզմեզ բննենբ, տեսնելու համար թէ մեղաւորներ և մաբսաւորներ ինչո՞ւ ներկայ չեն ըլլար եկեղեցւոյ մէջ: Եկեղեցիներու ներկայացուցած Աստուածը, խորթ կու գայ մեղաւորներուն: Անոնբ կ՛ուզեն տեսնել **Աստուած ճշմարիտը,** ո՛չ թէ բարոզիչներու խօսքերուն մէջ, այլ անոնց կեանբին, սիրոյն ու նուիրումի՛ն մէջ եւս:

«Յիսուս երբ կանչէ մէկը՝ կը հրաւիրէ զայն նահատակուելու»
--Տիթրիհ Պոնհոֆըր:

Քահանայութիւնը աստուածային կոչում մըն է, որու կը նուիրուին սակաւաթիւ անձեր: Կոչումը իր բնոյթով յոյժ խորհըրդատր ու խորհրդանշական պատկերն է այն վեհագոյն յանձնառութեան, զոր կը ստանձնէ ենթական Աստուծոյ առջեւ: «Եւ Յիսուս նշանակեց տասներկու հոգի, որպէսզի իր ջուրջը ըլլան, և զանոնք **քարոզելու** ղրկէ, ու անոնք իշխանութիւն ունենան ցաւեր բժշկելու և դեւեր հանելու»--Մարկ.Գ.14: Ընդառաջելով Աստուծոյ կոչումին:

Եկեղեցական ծառայութիւնը առանց կոչումի և անձնանուիրումի՝ ինքնախաբէութիւն մըն է, հիմնական խաբէութիւն մը, որուն գինը ծանր կը վճարեն անոնք որոնք անտարակուսալիօրէն կը նուիրուին Աստուծոյ ծառայութեանը, որովհետեւ այդ կոչումով է միայն, որ մենք կ՛ըլլանք սպասաւորները եկեղեցիին և գործակիցները Քրիստոսի: Աստուածային գործունէութեան մէջ **կոչումը** անհրաժեշտութիւն է, սակայն **ընտրեալ** ըլլալը կանչըւողի՛ն կամքէն ու նուիրումէ՛ն կախեալ է:

«Որովհետեւ կանչուածները շատ են. բայց ընտրեալները՝ քիչ»:
--Մատթ. Ի.15:

«Շատ տխուր իջայ բլուրէն վար ճորը, հոն տեսայ առուակը որ կը հոսէր մեղեդի մը յօրինելով: Ինքնիրենս ըսի, հաւանօրէն այս ալ ինծի նման ենթարկուած հալածանքի, կը թողու իր ծագման վայրը ու կը հեռանայ օտար երկիրներ: Փութացի իր մօտ լսելու իր ձայնը որ կ՛ըսէր.

«Կ՛երթամ կեանք տալու ծարաւ բոյսերուն և կենդանիներուն: Պիտի ընեմ սիրայօժար ինչ որ կոչումս է արդէն: Թէեւ այս կեանքի մէջ իմ բաժինս ըլլայ անջուր վայրեր, խոնաւ ու թաց, հոգ չեմ ընէր, իմ բուրումովս պարտականութիւնս կը կատարեմ: Երբ վշտացեալ մը ուրախացնես, մէկուն արտասուքը սրբես, ինկածը վեր բարձրացնես, պիտի մոռնաս քու ցաւերդ, ներքին գոհացումով պիտի փառաւորես մեր ամէնուն Արարիչը»:

Կոչումով ճշմարիտ մշակներու կարգին, կան նաեւ անարժան մշակներ: Եւ ինչքա՜ն շատ...: Մարդ՝ Աստուծոյ լծակցութեամբ կրնայ իր կոչումը իրագործել այս աշխարհի վրայ: Մարդ էակը շեղած է իր կոչումէն, գաղափարականը զոհելով առարկայականին:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԸ, ՏԵՄՆԵԼՈՎ ՊԱՏԱՀԱԾԸ, ՓԱՌՔ ՏՈՒԱԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՒ ԸՍԱՒ...

Ղուկաս ԻԳ.47:

Ի՞նչ տեսաւ հարիւրապետը, և ի՞նչ ըսաւ իր ջուրջը գտնուող զինուորներուն: Հարիւրապետը տասնեակներով մարդիկ խաչած էր օրուայ զանազան պահերուն և որեւէ արտայայտութիւն մը չէր ունեցած: Յիսուսի խաչելութիւնը աննախընթաց դէպք և արարք մը եղաւ իրեն: Երկար ժամանակ մը արեւը խաւարեցաւ և շատեր վազելով եկան իմացնելու քահանայապետին ու ժողովուրդի իշխաններուն, թէ տաճարին հսկայական վարագոյրը մէջտեղէն պատռուեցաւ ու երկիրը անբնականօրէն շարժեցաւ:

Վերոյիշեալ բոլոր դէպք իրողութիւնները, բնաւ օրուան կղերներու ուշադրութիւնը չգրաւեցին: Կրօնական վարդապետները ոչ միայն կուրացած էին, այլ անզգայացած: Անոնց միակ

նպատակը սպաննել ու մէջտեղէն հեռացնել էր Գալիլեացի Մարգարէն, որ իրենց դրամական եկամուտին վնաս կը պատճառէր:

Երկնառաք Մարգարէ մը, որ փոխանակ Մովսէսի Օրէնքը ջատագովելու, երկնագեղ սիրոյ Աւետարանը կը քարոզէր: Յիսուս ս փոխանակ տաճարը հարստացնելու, ժողովուրդը ձրիօրէն կը կերակրեր: Փոխանակ ստիպելու որ արջառներու պատարագով մեղաւորները քաւութիւն ստանան, Ի՛նք անոնց մեղքերուն թողութիւն կը շնորհէր:

Երբ մեզի կը ներկայանայ հեթանոս հարիւրապետ մը, որ փոխանակ աստղագիտակա՛ն բացատրութիւն մը տալու պատահած երկնակամարի աննախընթաց խաւարումին և Յիսուսի մահուան, կու տայ բարոյակա՛ն և հոգեկան լուսաբանութիւն, ըսելով.

«Իսկապէս արդար էր այս մարդը»:

Մի միայն հեթանո՛ս մը, կռապա՛շտ կրօնքի պատկանող մը կը տեսնէ աստուածայայտ իրողութիւնը իր աչքերուն առջեւ տողանցող եղելութիւններուն: Իսկ կոյր, ազգայնամոլ և իրենք զիրենք առանձնաշնորհեալ աստուածագէտ կարծողներ, իրենց Մովսիսական աստուածաբանութեամբ (վարդապետութեամբ) կը խաչեն երկնառաք Փրկիչը՝ Յիսուս, որ եկաւ աշխարհ տալու մեղքերու թողութիւն և հոգւոյ սրբութիւն, ո՛չ միայն Իսրայէլի ազգին, այլ՝ բոլո՛ր մարդկութեան:

Ուստի, մենք Հայերս ու բոլո՛ր իրենք զիրենք առանձնաշնորհեալ կարծող կոյր ժողովուրդները, թող գիտակցին, թէ Աստուծոյ խով աչառութիւն չկայ: Յիսուս, Որդին Աստուծոյ ըսաւ.

> **«Պիտի գան մարդիկ արեւելքէն ու արեւմուտքէն, հիւսիսէն ու հարաւէն, և պիտի բազմին Աստուծոյ արքայութեան մէջ: Եւ ահա այսպէս, շատեր որ հիմա վերջին են՝ առաջին պիտի ըլլան, իսկ շատեր որ առաջին են՝ վերջին»** --Ղուկ. ԺԳ.29-30:

Հռոմէացի հարիւրապետը, Եկեղեցական պատմագրութեան մէջ կը յիշատակուի որպէս առաջին Քրիստոնեայ հեթանոսը որ դարձի կու գայ ու կը նահատակուի, Ղունկիանոս անունով:

Այսօր, մենք եւս խառնիճաղանչ ժողովուրդներու մէջ կայնած ենք Գողգոթայի բարձունքը խաչեցեալին առջեւ: Մենք ալ կ՛իմանանք կղերականներու ծաղրն ու հայհոյութիւնը Յիսուսի, մե՛ր ալ ոտքին տակի հողը կը շարժի և Երկնակամարի արեւը կը խաւարի: Յիսուսի հաւատացողները ու Անոր ծանօթները հեռուն կայնած կը դիտեն այս անսովոր դէպք իրողութիւնը ու զարհուրած չեն գիտեր իրենց խօսածն ու ընելիքը:

Ա՞յս է հաւատալ Յիսուսի, ա՞յս է սիրել Զինքը, որ երեք տարիներ մեզ դաստիարակեց, բացատրեց Իր առակները և ցոյց տուաւ Իր սէրը հանդէպ մարդկութեան, բժշկելով հիւանդները, կոյրերը, բորոտները և յարուցանելով մեռելները: Ի՞նչ է մեր որոշումը: Կ՛ուզե՞նք հաւատարիմ մնալ Իր Աւետարանին: Կ՛ուզե՞նք աջակերտիլ և հետեւիլ Իր Ոտնահետքերուն: Զինք սիրելու և Իրեն հաւատալու միա՛կ փոխարժէքը, շալակել է մեր խաչը ու հետեւիլ Անոր լուսաւոր Ոտնահետքերուն:

> Եթէ պատասխանդ դրական է, գիտցի՛ր, որ դո՛ւն ալ օր մը **կրնաս ծաղրուիլ, խաչուիլ ու նահատակուիլ:**

“ԱՆՈՆՑ ԽՕՍՔԵՐԸ ԲԱՐԲԱՋԱՆՔ ԹՈՒԵՑԱՆ, ԵՒ ՉԷԻՆ ՀԱԽԱՏԱՐ ԱՆՈՆՑ”

Ղուկաս ԻԴ.11

Երբ մարդոց մտքերը նախապաշարեալ են և կանխակալ համոզումներով լեցուած, իրենց սրտերն ու իմացական կարողութիւնները, չեն կրնար ըմբռնել Գերբնականն ու հոգեկան դէպքերը: Հետեւաբար վերացական տեսակէտներ, որպէս յիմարական ցնդաբանութիւններ կը թուին: Մանաւանդ երբ այդ նորութիւնները կրօնական հարցերու շուրջն են: Կարգ մը ազատամիտ հոգեբաններ և 20-րդ դարու դաստիարակներ կը բաջալերեն այն կարծիքը, թէ մեղքի գաղափարը միջնադարեան նախապաշարումի մը արդիւնքն է: Ներկայ համալսարանական անաստուած հոգեբանութիւնը, կը մթագնէ ուսանողին միտքը ու կ՛այլասէրէ անոր հոգին: Դրական ինքնագիտակցութիւն՝ ծառայութիւն, անձնազոհութիւն և հանդուրժողութիւն, վեհանձնութիւն է: Ժխտական ինքնագիտակցութիւն չկայ, անոր փոխարէն կան՝ նախապաշարում և սնոտի կանխակալ կարծիքներ:

Կարելիութիւնը կա՞յ որ մարդիկ թօթաբեն իրենց նախապաշարումները ու մտածածին երեւակայութիւնները, տեսնելու համար կեանքի դրական ու հաւատքի հրաշագեղ զօրութիւնը: Հրաժարի՛նք նիւթապաշտ և ատելավառ ըմբռնումներէն ու տեսնենք սիրոյ ու հաշտութեան իրագործումները: Մալթա կղզիի «Տեղացիները երբ Պօղոսի ձեռքէն կախուած իժը տեսան, սկսան իրարու ըսել. "Անպայման մարդասպան մըն է այս մարդը, որ թէպէտեւ ծովէն ազատեցաւ, բայց աստուածային արդարութիւնը թոյլ չի տար որ ողջ մնայ...»: Անոնք կը սպասէին որ ան ուռի, կամ իյնայ ու յանկարծակի մեռնի: Երկար սպասելէ յետոյ, երբ Պօղոս առաբեալ չմեռաւ, փոխեցին իրենց խօսքը և կ՛ըսէին թէ՝ աստուած մըն է ան--Գործ ԻԸ.4-7:

Տասներկու աշակերտները երեք տարի ապրեցան Յիսուսի մօտ: Տեսան Անոր բազում գերբնական հրաշագործութիւնները: Լսեցին երկնագեղ բարոզները, ունեցան իրենց Վարդապետին պայծառատեսիլ փորձառութիւնը ու լսեցին երկնապարգեւ խօսքեր ամպածրար երկիւղէն: Սակայն այս բոլորը չտպաւորեցին զիրենք ա՛յնքան որքան, սինակոկի **Փարիսեցիներուն** բացատրած **Օրէնքին** խօսքերը, որոնք կրկնեցին իրենց Վարդապետին ըսելով:

«Տէ՛ր, այս ժամանակի՞ս մէջ պիտի
վերահաստատես Իսրայէլի թագաւորութիւնը»:

Յիսուս երբեք Իսրայէլի թագաւորութեան մասին բան չէր խօսած ո՛չ ալ մեկնաբանած: Յիսուս քարոզեց **"Աստուծո՛յ"** և **"Երկնի՛ թագաւորութիւնը** միայն ու ո՛չ երբեք երկրաւոր ազգայի՛ն իշխանութեան մը թագաւորութիւնը: Երկնի Թագաւորութեան սահմանադրութեան հիմնական կանոնագիրը, սիրել է, զոհուիլ է, հանդուրժել է ու ծառայել: Աստուծոյ Թագաւորութեան Հաւատոյ Հանգանակը Յիսուս խտացուց և տուաւ Իր աշակերտներուն, ըսելով.

«Ձեր իրար սիրելով է որ մարդիկ (աշխարհ)
պիտի գիտնան թէ դուք Իմ աշակերտներս էք»
--Յով. ԺԳ.35:

Այսօր ալ, մարդիկ կարիքը ունին լսելու երկնաբարբառ խօսքերը Աւետարանին ու "բացուած երկինքի" տեսիլքը: Յիսուս կը յայտնէ Ինքզինք միայն Իր հաւատարիմ և Զինքը սիրո՛ղ աշակերտներուն: Ան խոստացաւ և ըսաւ.

«Ոչ ոք կը ճանչնայ Որդին՝ բացի Հօրմէն. և ոչ ոք կը ճանչնայ Հայրը բացի Որդիէն, կան բացի անկէ՝ որուն յայտնել ուզէ Որդին»--Մատթ. ԺԱ.27:

Մարդեղացեալ Յիսուս բացատրեց Իր առակները Զինք շրջապատող աշակերտներուն, ու Իր յաղթական Յարութիւնը միայն Զինք սիրո՛ղ հաւատարիմներուն: Յիսուս Իր փառաւոր Յարութիւնը չյայտնեց ո՛չ բահանայապետին, ո՛չ Զինք խաչող կղերականներուն և ո՛չ իսկ Պիղատոս կուսակալին: Մահն ու գերեզմանը կոխկռտող Յիսուս, բառասուն օրուայ ընթացքին կրկին դաստիարակեց Իր սիրած աշակերտները և յիշեցուց անոնց այն բոլոր դէպքերն ու պատահարները խտացեալ կերպով, որպէսզի անոնք երթան ու շարունակեն Իր մնացեալ աւետարանչութիւնը, ոչ թէ միայն Իսրայէլի մէջ, այլ բոլոր աշխարհի:

Աստուածաշունչին մէջ Աւետարան բառը երբեմ չի գործածուիր որպէս **գիրք** նշանակութեամբ: Այլ՝ այդ բառը երկու տեսակ գործածութիւն ունի.

1. Կը նշանակէ. աւետիս, բարի լուր, ուրախ լուր, որ կը ծանուցանէ թէ Աստուծոյ սպասուած թագաւորութիւնը հասած է--Մատթ. Դ.23, Թ.35, Դ.14: Մարկ. Ա.14-15:

2. Կը նշանակէ. Յիսուսի կեանքին, գործերուն և ուսուցումներուն ամբողջութիւնը--Գործ. Ի.24: Հռոմ. Բ.16: Ա.Կորնթ. Դ.15: Գաղ. Ա.11-12:

3. «Չկայ ուրիշ աւետարան»--Գաղ. Ա.7, պէտք է հասկնալ, թէ Աւետարանը Յիսուս Քրիստոսի յայտնութեան դէպքին վկայութիւնն է, որուն միջոցաւ Աստուած յայտնեց Իր սէրը, ողորմութիւնը և ներումի շնորհը աշխարհի:

Աւետարանն ու անոր հոգին՝ հաւատացեալներ պատրաստող անփոխարինելի դարբնոցն է: Աւետարանը կը ներկայացնէ բնազդին և զգացումին յաւիտենական պայքարը՝ մտածումին ու բանականութեան դէմ: Ան կը ներկայացնէ կեանքի աննիւթապաշտ ըմբռնումները և կը ճգտի հաւատքի: Աւետարանին մէջ բառերէ աւելի Յիսուս Քրկիչին կեանքը կայ և աղմուկէ աւելի՝ լռութիւն: Ան Յիսուսի պատուէրներուն անապական աղբիւրն է որ աստուածայայտնութիւն կը կոչուի:

Յովհաննէս Մկրտիչի, Յիսուսի և առաքեալներուն աւետարանական պատգամը անհամեմատելիօրէն գերիվեր է մարդկայնական գիտութենէ և գրական պատմութենէ: Աւետարանին պատգամը, Աստուծոյ արդարութիւնը, ողորմութիւնը և անոր թագաւորութեան գա՛լն է մարդկային կեանքին աշխարհի վրայ: Յիսուսի գերբնական Յարութե՛ն աւետարանը Եկեղեցին չէր կրնար մոռնալ և անտարբեր ըլլալ, որովհետեւ Եկեղեցին Յարուցեալ Յիսուսի Մարմինն է:

Ի՞ՆՉ Է ՋՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օգոստոս Կայսրը օրէնքին ոյժը կը ներկայացնէր, հռոմէացի և յոյն հրամանատարութիւնը՝ զօրաշարժի և ռազմավարութեան զօրութիւնը կը բեմադրէին, իսկ իրենց երկրպագած Ապողոնի նման աստուածները՝ կը ցուցադրէին առնական կորովն ու բմահաճ կենցաղավարութիւնը։

Հեթանոս բիրտ ու վայրագ գաղափարաբանութիւնը զիրենք կը մղէր ասպետականացնելու տմարդկութիւնը։ Նախաբրիստոնէական տեսլապաշտ գերագոյն մտային դիրքորոշումը՝ պատերազմի՛ն էր։ Վայրագ մարտնչումի մէջ հերոսանալը՝ բարձրագոյն ճգտումն էր Յունա-Հռոմէական գաղափարապաշտութեան։ Վերոյիշեալ մտապատկերը գաղափարական համոզիչ և առարկայական կերպով կարելի է կարդալ Հոմէրոսի Ոդիսականին մէջ։

Նոյն ինքն Մովսէս մարգարէն ու իր յաջորդները (Յեսու, Դատաւորաց, Սամուէլ և Դաւիթ) մինչեւ ողորմած Եսայի, չկրցին ձերբազատուիլ սոյն հեթանոս աստուածներու գաղափարապաշտութենէն։ Մարդկութեան՝ հոգեկան և իմացական գաղափարականին լուսաճաճանչ դարձակէտը, Յիսուս Ի՛նք հիմնարկեց։ Յիսուս կանգնեց և բանդակեց ոչ միայն տեսաբանական գաղափարական մը, այլ Իր ապրումո՛վ փոխակերպեց մարդկութեան խորհելակերպը ու տրամաբանութիւնը։ Յիսուս՝ մարդկութեան հոգիին ու մտքին բացաւ լոյսի պատուհան մը և ցոյց տուաւ Հօր Աստուծոյ իսկական Դիմագիծը և Նմանութիւնը։ Ոչ-երեւակայական և ոչ ալ Հին Կտակարանի յայտնաբանած վրէժխնդիր և նախանձոտ Աստուածը։

Մինչեւ Մարդեղութիւնն Յիսուսի, Արարիչ Աստուած նկարագրուած էր մարգարէներու, բանաստեղծներու և իմաստասէրներու կողմէ այնպէս ինչպէս հազարաւոր արուեստագէտներ կը նկարեն Յիսուսի Ծնունդն ու Խաչելութիւնը հազար ու մէկ տարբերակներով։ Բոլոր արուեստագէտներ ալ կը գեղանկարեն իրողութիւն մը և ճշմարտութիւն մը առանց տեսած և ճանչցած ըլլալու զայն։

Ի՞նչու կը հաւատամ Յիսուսի վկայութեան։

Անձ մը երբ դատարան հրաւիրուի վկայութեան մը համար, չի կրնար և պէտք չէ վկայէ իր տեսածէն զատ ուրիշ որեւէ բան։ Նոյնիսկ, եթէ իր ըսելիքը իրաւաբանական է, և սակայն ինք ականատես չէ՛ եղած այդ դէպքին, դատաւորը զինք կը լռեցնէ։ Մարգարէներն ու տեսանողները՝ աստուածային կարգ մը երեսակները տեսած էին, սակայն իրենց ազգայնամոլ ու հեթանոս նախապաշարումները զիրենք մղեցին անցնիլ իրենց վկայութեան սահմանները։

Մովսէս, Փարաւոնի իշխանազուն, նախ բան տեսնելը այրող և չսպառող Մորենին, սպաննած էր Եգիպտացի մը առանց անոր դատավարութեան։ Հետեւաբար իր օրէնսդրական կանոներուն մէջ իսկ, Մովսէս արիւնահեղ և անողորմ է։ Նոյնիսկ Սեպփորա՝ Մովսէսի կինը, իր ամուսինը կը կոչէ,

«Իրաւցնէ դուն ինծի արիւնոտ այր մըն ես»--Ելից Դ.24։

Հետեւաբար, Մովսէսի յաջորդող մարգարէները ու դատաւորները և թագաւորները ծայրահեղ, վայրագ ու արիւնարբու եղան։ Կարդալ Սամէուլ մարգարէն, Դաւիթ թագաւորը և Եղիա մարգարէները։

Աստուածայայտնութիւնը ելեկտրական լուսաւորում մը չէ, այլ՝ այգալուսող արեւածագ։ Բնութեան մէջ արեւը մէկ ակնթարթի մէջ չծագիր, այլ՝ դանդաղօրէն որովհետեւ երկրագունտի շրջագիծը մեծ է։ Որքան խոշոր ըլլայ շրջագիծ մը այնքան ուշ կը լուսաւորուի այդ գոյացութիւնը։ Արդեօք կարելի՞ է չափել մարդկային ըմբռնումի և տրամաբանութեան վիթխարի շրջագիծը։

Այս պատճառաւ մարդիկ դժուար կ՛ըմբռնեն աստուածայայտնութիւնն ու մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի ապրումն ու պատուէրները, ու կը ջանան ծռել զանո՛նք։ Փոխանակ իրե՛նք թեքելու, Յիսուսի պատգամներուն, կը շեղեն պատուիրանները արդարացնելու համար իրենց միտումներն ու սխալանքները չըսելու համար 12-րդ դարու Խաչակիրներ կոչուած Քրիստոնեաներու ոճիրները։

Մարդ եթէ նուաճելու մղումը կը զգայ, կրնայ իր այդ մղումներուն գոհացում տալ յաղթահարելով ի՛ր ծով ներաշխարհի գազանաձգտումները, անբնական կամ ենթաբընական խորհուրդները։ Մարդ-արարած ոչ միայն աշխարհ մըն է, այլ՝ անսահման հոգեմտաւոր տիեզերք մը, որուն նուաճումն ու տիրապետութիւնը ի՛ր պարտականութիւնն է, և որուն յաղթահարումը պիտի երաշխաւորէ իր աստուածանըմանութիւնը։

Մարդ, ընդհանրապէս, կը ճգտի գործադրել ա՛յն ինչ որ բնազդային է և դիւրին, ու կը խորշի ինչ որ դժուարին է, ու գերբնականին տեսանելիութիւնը կը պահանջէ։ Մարդ բիչ անգամներ կը տրամաբանէ և աւելի նուազ ալ Գերբնականին կը հաւատայ։ Մարդ կը նախընտրէ իր ընկերներուն նմանիլ և հետեւիլ անոնց, բան գործածել իր բանական երկնատուր առանձնաշնորհը։

Սակայն անճին մարդկայնականութիւնը յուսահատական չէ։ Թէեւ փոքր է անոնց թիւը և դժուարին իրենց մաքառումները, սակայն այս ռահվիրաները յաջողած են հասնիլ եզրը յաւերժութեան ու լուսաւորել զիրենք յաջորդող բաջերուն լապտերները. որոնք յաղթահարելով իրենց անբան և վայրագ միտումները, դարձուցած են իրենց ուժերը ծննդագործելու այն երկնային «վերստին ծնունդը» արժանանալու համար Աստուծոյ Թագաւորութեան։

Զօրութիւնն ու ուժգնութիւնը որ մարդիկ ընդօրինակած էին գազաններէն, հոգեկան և իմացական խոր ազդեցութիւն գործած է մարդ արարածին տրամաբանութեան ենթահողին մէջ։ Զափազանց դժուար է բուժել ախտավարակ մանրէները երբ անոնք թափանցած են արեան մէջ։ Հիւանդ մը բուժարան գացած օրը կամ բժիշկին այցելած օրը չի՛ բժշկուիր, այլ՝ բուժուի՛լ կը սկսի։ Նոյնն է պարագան անճի մը համար, որ հպումն ունեցած է Յիսուս Քրիստոսի Խաչելութեան և Յարութեան։

Յիսուս ակնթարթի մը մէջ բժշկեց անդամալոյծը,

կոյրը և դիւահարը: Սակայն երեք երկար տարիներ վերջ, աշակերտներէն մէկը Զինք մատնեց, երկրորդը Զինք ուրացաւ ու բիչ մնաց ոճիր ալ գործէր եթէ չ՛ըլլար Յիսուս միջամտութիւնը, ամենացեալները փախան ազատելու համար իրենց մորթը: Չենք գիտեր քանի տարիներ անցան որ աշակերտները դառնան Առաքեալներ և ստանան Սուրբ Հոգին: Որովհետեւ տարիներ վերջ Պօղոս և Պետրոս Առաքեալները թերի են ու չեն ճանչցած Յիսուսի ամբողջականութիւնը:

Չմոռնանք յիշելու որ երբ Պօղոս Առաքեալ Եւրոպական երկիրներու Քրիստոնեայ եղբայրներէն հաւաքած ողորմութիւնները կը բերէ Երուսաղէմի Հրեայ հաւատացեալներուն և հոն կը ձերբակալուի ու երկու տարի Կեսարիա (Երուսաղէմէ ոչ շատ հեռու) կը բանտարկուի, ոչ մէկ Հրեայ Քրիստոնեայ կ՛այցելէ Պօղոս Առաքեալին բացի իր զարմիկէն: Որովհետեւ Հրեայ Քրիստոնեաները չէին գնահատեր Պօղոս Առաքեալին Քրիստոնէական մտատիպարը...:

Վերոյիշեալ դրուագները՝Առաքեալները այպանելու կամ բննադատելու համար չէ որ կը գրեմ, մեղայ ինծի, այլ ցոյց տալուհամար, որ մարդ-արարածին աստուածանման դառնալը ոչ թէ Աստուծո՛յ կիրարկումն է մարդուն ներհոգւոյն մէջ, այլ մա՛րդ արարածին: Աստուծոյ դերը՝ մարդը լուսաւորել և անոր օժանդակել է միայն: Մինչեւ մարդ համոզուի թէ զօրութեան ուժգնութիւնը ոչ թէ ուրիշը նուաճել է, ուրիշը յաղթահարել կամ ուրիշը սպաննել է, այլ՝ ուրիշի՛ մը համար մեռնի՛լ է, զոհուի՛լ է, և անձնուրացութի՛ւն է:

Յիսուս երբ ըսաւ, «սիրեցէք ձեր թշնամիները» ըսել չ՛ուզեց բաղաքակա՛ն թշնամիները, այլ կրօնագաղափարական թշնամիները, որոնք էին Սամարացիները: Որպէս Իր պատուէրին առարկայական օրինակ, Յիսուս պատմեց «Բարի Սամարացիին» առակը:

Յիսուս երբ Իր աշակերտներով անցնիլ ուզեց Սամարացւոց երկրէն երթալու համար Գալիլեայ, մաքսատան պաշտօնեաները զիրենք արգիլեցին:

Ի՞նչ կը կարծէք, Յիսուսի ամենամօտ և սիրած աշակերտները, խնդրած ըլլան Յիսուսէ: Յովհաննէս և Յակոբոս խնդրեցին որ երկինքէն կրակ իջեցնեն ու սատկեցնեն հէք Սամարացիները:

Յիսուսի ողորմածութեան, Անոր սիրոյն և Անոր նուիրումին ականատես ըլլալով հանդերձ, աշակերտները չէին սորված ըլլալ Յիսուսանման: Յիսուսի երկա՜ր աղօթքներն ու աղաջանքները Իր Հօրը, ոչ թէ Ի՛ր ապահովութեան համար էին, այլ Իր աշակերտներո՛ւն բարեխօսութեան համար: Վերջին օրը Յիսուս դարձաւ և ըսաւ Պետրոսի.

«Սատանան քեզ պիտի խարբալէ, սակայն
Ես քեզի համար աղօթեցի»:

Երկար տարիներ առաւ մինչեւ աշակերտները սորվեցան թէ զօրութիւնը՝ հոգեկա՛ն կարգապահութիւն է: Ոչ թէ սիրել սիրուելիք անձ մը, այլ ջանալ սիրել նոյնիսկ չսիրուելիք անձ մը: Ոչ թէ սիրել ամօթալին ու ցոփութիւնը, այլ սիրել ինչ որ բարիով կրնայ վերջանալ: Այն բոլոր մայրերը որ ցաւէն ու տառապանքէն կը խուսափին, չեն կրնար զաւակ ծնիլ: Երկունքի ցաւն է, որ կը ստեղծագործէ:

Յիսուս Քրիստոս Իր Անձովը նկարագրեց Հօր

Աստուծոյ երկունքի ցաւը երբ խաչին վրայ յայտնանշել Հօր Աստուծոյ սիրտը ըսելով.

«Թող դոցա որ չեն գիտեր զինչ գործեն»:

Մայր մը կրնայ երկար ժամեր ցաւ բաշելով մարմնական ծնունդ տալ իր զաւկին: Հայր և մայր մը, դաստիարակելու համար իրենց զաւակը, ոչ թէ կը տառապին բանի մը ժամ, այլ բազմաթիւ տարիներ: Զաւակը՝ մարմնապէս իրենց կերպարը ունի, սակայն իրենց բարոյական ու հոգեւոր նմանութիւնը ստանալու համար, ծնողք մը մինչեւ իր վերջին շունչը կ՛աշխատի և կը տառապի: Իր բոլոր կեանքը կը մաշեցնէ և հոգին կու տայ որ զաւակը դառնայ իրեն նման:

Այս աշխատանքին ու մաքառումին միակ վառելանիւթը Սէրն է:

Յիսուսի յայտնաբերած զօրութիւնը այս Սէրն է: Միակ հրապոյրը որ Աստուած կը գործածէ Իրեն նմանցնելու համար մարդ արարածը՝ Իր Սէ՛րն է: Մարդ՝ ի՛նք հոգեհիմայուած աստուածային այս սէրէն, պիտի հաւատայ, վստահի ու նուիրէ իր ազատ կամքը իր Արարիչին, գտնելու ու ճանչնալու զԱստուած և իր իսկական ինքնութիւնը:

Այս է այն զօրութիւնը որ կը դարձնէ կաւեղէնը հոգեկանի ու ժամանակաւորը յաւիտենականի:

Դրական զօրութիւնը Սիրե՛լ է:

Սեպտեմբեր 2, 1990
Ֆլորէնս, Իտալիա